

INSERTIUNI:

se plătesc cu prețuri foarte reduse.

Manuscrisurile sunt a se adresa redacției și acelea nu se înapoiază.

Epistole nefrancate nu se primesc.

ABONAMENT:

Pe an 6 cor. pe 1/2 an 3 cor.

Pentru plugari—țărani pe an 4 coroane.

Pentru România și străinătate: Pe an 16 franci.

Un număr costă 12 bani.

ACTIVITĂȚEA

EDITOR, PROPRIETAR ȘI ȘEF-REDACTOR:

DR. AUREL MUNTEAN

Apare în fiecare Joi.

REDACTOR RESPONSABIL:

LAURIAN BERCIAN

Arta și adevărul.

Discursul preș. Iosif Vulcan

la deschiderea adunării generale din Bistrița a Societății pentru crearea unui fond de teatru român, în 7 Septembrie n. 1902.

Domnilor și Doamnelor!

Dacă studiem artele, vedem, că ele toate au același scop, de-a reproduce viața. Reproducerea reușește cu atât mai perfect, cu cât ea ne prezintă mai fidel apariția realității. Stăruința principală a artelor trebuie să fie dar' observarea și copiarea cât mai adevărată a evoluțiilor vieții; prin urmare sufletul conducător al tuturor artelor este adevărul.

Constatând aceasta, din capul locului putem să enunțăm concluziunea, că numai acel produs al minții omenești este o operă de artă, capabilă a impresiona generațiunea actuală și a susține critica posterității, care reprezintă adevărul.

Minciuna, pe ori-ce teren, trăiește și se răsfăță o zi două, apoi, dată de gol, se risipește și dispăre în mijlocul hohotelor; astfel și obiectele de artă înțonate și sulemenite, atrag câțva timp atențiunea lumii curioase, apoi studiate mai înadins, lipsa de fond real ese la iveală și admirația trece în dispreț.

Întocmai cum toate instituțiunile mari omenești au legile lor fundamentale și organice, pe cari toți oamenii trebuie să le păzască, — astfel și artele, expresiunea cea mai sublimă a geniului omeneșc, se întemeiază pe anumite legi, dela cari artistul nu se poate abate niciodată, la cari trebuie să țină neclintit. Aceste legi au drept temelie a lor adevărul.

Adevărul! Eată condensat într'un cuvânt întregul codice al legilor artelor.

Acest singur cuvânt ajunge, pentru-ca artistul să știe, care e datoria sa, în ce direcțiune are să plece și cum trebuie să muncească.

Cuvântul acesta cuprinde o indicațiune lămurită, un program bine stabilit, un plan de muncă precis codificat.

Cuvântul acesta e soarele, care îi luminează calea, pământul, care îl hrănește și aerul, care îl împresoară în dumnezeieștile momente de inspirațiune.

Arta este o scântie a divinității vecinic adevărate. Ea are menirea de a aprinde aici pe pământ focul sacru al sentimentului divin, care înalță pe om și-i deschide orizonturi mai largi, unde, lipsit de micile griji, uită par'că ce este, se desfăștează în univers, admiră frumusețile naturii și creațiunile minții omenești, se bucură de atâtea minuni necunoscute și se simte fericit, că trăiește.

Menirea artei e minunată. Ea are darul de-a vărsa lumină, de-a răspândi cultură, de-a oferi plăceri intelectuale; de-a ne face să cunoaștem mai bine frumosul, să desprețuim uritul; să admirăm ce-i bun și să ne ferim de ce-i rău, să ne închinăm moralei și să ne îngrozim de păcat.

De-aceia își îndeplinește misiunea prin diverse forme. Ea instruiază și clădește și distruge, laudă și dojenește, recompensează și pedepsește, învie și omoară, totdeauna servind același scop moral, totdeauna susținând adevărul.

Artistul, reprezentantul artei, este apostolul propagator al adevărului. Gura, lira, penelul, dalta, mintea și inima, creierul, care plămădește și mâna, care îndeplinește, au să stea vecinic în serviciul adevărului. El nu poate să mintă nici odată, prezentând drept adevăruri niște născociri deșchiate, căci în momentul în care publicul le-ar recunoaște, ar rîde de el și l-ar doborî de pe piedestalul de artist.

Poetul, care vrea să fie bardul națiunii sale, nu poate să cânte, decât ceea ce frământă cugetarea poporului său, căci dacă lira lui ar întona niște sentimente străine sângelui, din care se trage, n'ar mai reprezenta sufletul aceluia și neamul său l-ar huidui, ca pe un simbrăș plătuit.

Autorul dramatic, care și-ar permite a călca în picioare psihologia și ne-ar aduce pe scenă caractere nenaturale și ciocniri dramatice imposibile, ar produce o lucrare fără valoare.

Romancierul, care ne-ar înjgheba un subiect în lipsa de cunoștință a istoriei sau a vieții sociale moderne, care ne-ar zugrăvi figuri istorice cu dreprinđeri din epoca actuală, care ne-ar înfira în saloane conversație obicnuită în popor: n'ar stîrni decât rîsul nostru.

Pictorul care ne-ar pofti să-i admirăm tabloul, a cărui concepțiune e forțată, la care a abuzat de colori sau care n'are aer: de sigur și-ar atrage condamnarea tuturor.

Sculptorul, care din blocul de piatră ne-ar ciopli niște figure și grupe certate cu anatomia, n'ar fi decât un cârpaci.

Oratorul, care la tribună, pe catedră și în amvon, vestind evangelia dreptății și a luminii, ar vrea să imbecile ascultătorii numai cu niște frase sforăitoare și fără miez, n'ar avea decât niște succese vremelnice, după cari lumea desmetecită l-ar desprețui.

Artistul dramatic, care ar îngâna cuvintele în loc să vorbească și el ca lumea, care ar declama unde nu are decât să converseze, care ar bâlbâi ca papagalul unde ar trebui să fie plin de simțire, care ar striga necontentit: ar provoca fluerături.

Adevărul e sufletul artistului. Fără acesta el nu poate să trăiască. Fără acesta el nu mai este artist.

Numai acela se poate numi artist, care e capabil a ne face impresiunea să-l credem. Și nu credem decât pe acela, care ne convinge, că prezintă adevărul.

Numai acela ne cuprinde inima și mintea; numai acela ne imprimă felul său de cugetare; numai lui ne închinăm cu devoțiune; numai el poate să ne domnească sufletul; numai el este artistul nostru.

Căci el tâlcuește ceea-ce și noi simțim, plânge ceea-ce ne doare și cântă ceea-ce ne înveselește, — cugetarea, inima, lumea lui — este și a noastră.

Numai ce-i al nostru ne interesează, numai bucuriile și durerile noastre le simțim, numai aceia sunt artiștii nostri, cari au darul și curagiul a le interpreta, căci numai ei spun adevărul.

În toate timpurile, cultul căruia s'au închinat fruntașii artei, a fost adevărul, căci au știut, că acesta este o putere dumnezeiască, singura care poate să le imprime vecinicia.

Au urmat veacuri după veacuri și s'au produs nenumărate opere de artă, dar din toate nu s'au conservat posterității decât acele, cari au fost inspirate de adevăr, căci numai ele au vieță vecinică.

Iată pentru-ce tragediile elene și după mii de ani mai stau încă și astăzi în picioare; iată pentru-ce creațiunile marelui Shakespeare au să trăiască pentru totdeauna.

*

Adevărul însă n'a fost același în toate timpurile și la toate popoarele. A trecut și el prin mari schimbări. Ceea-ce odată s'a considerat drept dogmă vecinică, mai târziu s'a detronat și în locu-i s'a înalțat alt principiu, alt adevăr, care la rëndul său iarăși a fost distrus, spre a face loc noului curent, noului adevăr.

Astfel s'au perëndat diferitele școale artistice, cari au produs o mulțime de opere de artă, geniale și șubrede, admirabile și ridicole, grandioase și schilode, însă toate menite a dărma nimbul celor de mai nainte și de-a stabili nouă reguli de arte, de-a introduce nouă principii de adevăr.

Classicismul începù a strînge puterea de creare a artistului. Geniul încătușat reclama libertate mai mare fantasiei sale, ca să-și poată desvolta mai deplin talentul, ca să poată exprima mai perfect ceea-ce simte, ca să poată reprezenta mai fidel adevărul.

S'a zis, că restricțiunea clasică, punënd stavilă talentului, e păgubitoare pentru progresul artistic, deci trebuie înlăturată.

Și s'a format o direcțiune nouă, care și-a dat numele de Renaissance,

inspirându-se de natură și deschizënd poarta limbilor moderne.

Trei secole a domnit școala nouă, afirmându-se în deosebi în pictură și în poezie. Apoi s'a ivit părerea, că nici vederile ei nu îndeplinesc misiunea artei, că nici principiile ei nu reprezintă destul de fidel adevărul.

Și s'au așșat alte vorbe conducătoare. S'a zis, că menirea adevărată a artei este de-a prezenta viața într'un colorit idealist. Și s'a arborat steagul romantismului.

Acesta și-a adunat mulți aderenți, căci eleganța, fineța, tonul ales, manierele distinse au termecat lumea. A și domnit multe veacuri în toate artele. Dar în serviciul idealismului, el se departă din ce în ce mai mult de realitate și prin exagerările sale desfigură adevărul. Aceasta a produs o reacțiune, care trezită din beția romantismului enervat, striga să se deschidă ușa salonului parfumat, să între aer curat, să vadă oameni veritabili nu păpușe, viață reală — nu închipuită, să piară minciuna și să se restabilească adevărul.

Și numai decât s'a proclamat naturalismul, care vestea triumfător prețutindeni, că viața trebuie reprodușă întocmai cum este, căci ori-ce omisiune, ar fi o falsificare a adevărului.

Stăruința de-a executa acest principiu, a avut însă drept urmare o extravaganță, care nu mai ținea cont de bunul gust, de cuviință, de morală, de marginile până unde poate să străbată arta. Dorind să fie cât mai reali și originali, adepții acestei școale căutau înadins să prezinte partea cea mai urită a vieții și se întreceau într'u scoate la lumină numai murdăriile ei. Acest exces a compromis școala. Bunul simț al publicului s'a disgustat. Astăzi ne aflăm în ajunul de-a ne reîntoarce la vechiul adevăr, care se ferește de ori-ce exagerare și care susține, că menirea artei este de-a răspândi gustul adevăratului frumos.

*

Noi Români, cari nu ne-am putut da partea de conlucrare la aceste evoluțiuni ale culturai omenești, n'avem nici să îndurăm pierderi, nici să notăm câștiguri. Ne aflăm însă în favorabila situațiune, că din pășaniile altora putem să ne scoatem concluziunile. Aceste ne învață de ce să ne ferim și ce să urmăm; aceste ne arată cum să tragem prima brazdă în ogorul înțelenit al artelor, ca munca să ne fie rodnică și ca roadele muncii să rămână trainice.

Lumina minții e adevărul, zice vorba veche. Adevărul are să ne fie facla conducătoare în întunerecul ce voim să străbatem. Lumina lui ne va desluși calea cea bună, calea valorii reale.

Adevărul e izvorul puterii de viață, focul care ne aprinde curagiul, scutul care ne apără lucrarea, farmecul care atrage aprețierea obștei și cuvântul care ne deșteaptă conștiința mândriei.

Priviți cât de senin se presintă în lume omul inspirat de adevăr! Fața lui e radioasă, ținuta-i deamănă. El nu șovăie, căci are fixată credința sa; nu se încurcă, căci nu trebuie să nascocoască; nu tremură, căci nu se teme de nimeni. Cu fruntea ridicată, el stă neclintit; atacuri nu-l doboară, ură nu-l strivește, invidie nu-l nimicește. El privește toate nepăsător, sigur de învingere.

Cât de fericit este un astfel de om! Vieța lui se străcoară în liniște, gânduri posomorâte nu-i încrețesc fruntea, griji supărătoare nu-i tulbură seninul cugetării, mulțumirea siguranței îl face vesel. Sărac, el se simte bogat; mic, îi pare că este mare; slab, se crede puternic.

Starea aceasta sufletească se oglindează prin entusiastele versuri ale profundului nostru Eminescu:

Sunt numai mândru, mândru că pot fi
Așa cum alții nu-s. Ei slabi, eu tare;
Ei mint — eu adevărul spun,
Căci nu mă tem de ale lui urmări.

E mândru poetul și se crede mai tare decât alții, căci aceia n-au curagiul a spune adevărul și mint, dar el îl poate mărturisi, căci nu se teme de urmări.

A spune adevărul, este dar o virtute, o tărie, un titlu de mândrie, — căci numai acela cutează să-l profeseze, care are un caracter nepătat, care nu se teme de nimic.

Cel-ce nu spune adevărul, este un om slab, lipsit de propria voință, de compătimit. El sau voește a seduce pe alții sau nu cutează a fi sincer, căci are la activul său păcate cari îl opresc.

Omul cinstit nu minte. În familie și în viața publică, el mărturisește vecinic adevărul. Nimic nu-l abate, nici glorie, nici bani, nici persecuțiune.

Nu numai acele familii sunt fericite, numai acele popoare au viitor, în fruntea cărora stau bărbați pătrunși de adevăr; căci aceștia sunt oameni cu caracter curat, cari cultivând adevărul, sâdesc în neamul lor o putere morală și reală, puterea cea mai tare.

Să ne închinăm și noi acestei mari puteri! Să arborăm pe toate terenle activității noastre steagul adevărului. Și sub steagul acesta să enunțăm drept credeu al nostru, că numai acela este un om de valoare, care propagă adevărul; numai un astfel de om poate fi un respectabil cap de familie, un vrednic luptător al cauzelor publice, un valoros om de știință și un bun artist.

Dață pe toate terenle vieții noastre numai acela poate fi un om meritos, care servește adevărul, — cu atât mai vârtos avem să pretindem postulatul acesta dela cei-ce vreau să treacă drept reprezentanți ai noștri în arte, căci ei au să ne reproducă sufletul, cugetarea și tot ce avem mai intim.

Să ridice dar în inimile lor altar adevărului toți aceia, cari simt în cererii lor arzând focul sacru al creării artistice. Adevărul să le fie tarul. Să nu vază, să nu auză, să nu simtă, să nu tîlcuiască decât ce-i adevărat. Numai acesta e vrednic de ei, numai acesta are dreptul să-și reclame loc în lumea artelor.

Dață activitatea noastră artistică va produce numai un grăunte de adevăr, lumea ne va observa și are să stea de vorbă cu noi, ca să ne putem afirma idiomul.

Stabilirea adevărului însă trebuie să se facă cu multă băgare de seamă, căci nu toate ce par adevărate sunt aceleași în realitate; multe n-au decât apariția amăgitoare, altele au criteriul adevărului, le lipsește însă valoarea morală.

Artistul are să fie condus de un sentiment estetic, care să-i determine fantasia, arătându-i ce poate și ce nu poate să reproducă. El are să examineze toate cu deamănuntul, să le supună unei critici riguroase și să nu ne dea decât rodul acestui studiu. Nu numai are dreptul acesta, dar i-se și impune. Intocmai cum în viață nu toți oamenii pot să fie primiți în o bună societate și nu toate faptele se pot reproduce în publicitate, căci bunul simț s'ar revolta: astfel și pe terenul artelor numai aceea se poate reprezenta, ce bunul gust aproabă.

Arta, ca răspânditoare a bunului gust, nu se poate coborî în noroiu, — ci are să aredice la sine pe toți cei-ce

vin sub ateagurile sale. Ridicarea aceasta se face prin propagarea eternului frumos, acărui temelie este — adevărul.

Vă salut, domnilor și doamnelor!
Și deschid adunarea generală.

DESTITUIREA PROTOPOPULUI Nicolau Maneguțiu.

După cele publicate în o parte a ziaristicii noastre, dar' mai ales în ziarele streine în mod tendențios de a seduce opiniunea publică, publicul nostru va fi așteptat de bună samă să afle și din jurnalul acesta, ori din alt izvor autentic adevărata stare a lucrului; și dacă noi am întârziat cu informațiunile noastre exacte și autentice, cauza își află explicarea în împrejurarea, că destituirea protopop a înaintat protest contra decisului consistoriului arhidieceșan la consistoriul metropolitan, care întrunindu-se în zilele trecute, am crezut, că cu o cale să putem comunica și verdictul acestui for suprem bisericesc.

Mai înainte de toate onoratul public să iee la cunoștință, că N. Maneguțiu a fost destituit în virtutea unui proces disciplinar, pus în curgere contra lui, înainte de aceasta cu cinci ani, și aserțiunea, că consistorul arhidieceșan a comis act de răsunare contra protopop. Maneguțiu pentru broșura-pamflet publicată în luna lui Iulie, este neadeverată, precum se va vedea din cele ce urmează.

Archivul consistorial este deplină dovadă, că încă în anul 1886 fiind paroh în Poiana-Sibiului, Maneguțiu a fost suspins dela oficiu pentru lucruri pe cari, om ce se respectă, nu le poate pune pe hârtie, ear' publicarea acestor lucruri s'ar putea face numai dacă am fi constrinși. Decisul acesta de suspensiune s'a adus sub presiunea actualului episcop al Caransebeșului, pe atunci vicar arhidieceșan, Nicolae Popea. Simulând îndreptare câțiva ani, în mare lipsă de alți concurenți, a fost instituit administrator protopopesc în Murș-Oșorhei. Înainte de a eși din parohie a stors dela colegii sei parochi din Poiana, niște înscrisuri prin cari a intenționat a-și asigura pe lângă venitele din Murș-Oșorhei și cele din Poiana. Din transacția aceasta nepermisă s'a născut între el și parochii seduși proces, care s'a terminat numai anii trecuți la Curia regească, în favorul parochilor năpăstuiți, fiind el respins cu pretenșiunea sa, dar' causând s'ermanilor parochi, cu copii la școală, spese enorme. Acest act rușinos și condamabil numai un Maneguțiu a fost în stare să-l facă. Despre abuzurile săvârșite de el cu ocaziunea alegerii de protopop, ajunse la cunoștință numai după întârziere, deocamdată amintim numai procesul despre suma de 500 fl. dată, precum se zice,

ca remunerație unui bărbat cu influință la alegere, pentru care sumă mai târziu Maneguțiu a făcut proces.

Ajuns protopop nusiunța lui principală se vede a fi fost să-și facă avere, spre care scop s'a vîrit și agent al »Albinei«. În jos, tiranul cel mai neîmpăcat, dovadă arătarea credincioșilor din Murș-Sângiorgiu, cari s'au plâns, că cu revolverul în mână i-a alungat din curtea parochială, când aceștia au cerut admiterea parochului lor la funcție, în sus față cu unii lîngușitori, față cu alții impertinent.

Pus în cercetare disciplinară pentru abuzuri grave și malversațiuni de bani publici, încă în ședința plenară din August 1897, sub presiunea răposatului metropolit Miron, s'a decretat suspensiunea lui dela oficiu. Acea sentință atunci nu s'a executat parte din cauză, că asupra lui Maneguțiu intraseră, parte intrau acușțiuni nouă, cari earăși trebuiau cercetate, parte pentru-că în urma admonierilor ce se dedeau dela locul competent, la consistor erau și oameni de-aceia, cari mai sperau îndreptarea lui. Se vede însă, că și la Maneguțiu s'a adevărit proverbul: »lupul își schimbă pîrul, dar' nu și năravul«.

Arătările contra lui despre abuzurile ce le săvîrșia în nefericitul tract al M.-Oșorheiului devenind tot mai dese, consistoriul înainte cu trei ani, — ear' nu cum se zice, după apariția pamfletului, — pe timpul vacanței scaunului arhidieceșan, a reluat firul procesului lui disciplinar dela 1897.

Dela publicarea sentinței și până astăzi au mai intrat vre-o 30 de arătări pentru instrișnări de bani publici, pentru jurăminte strimbe și pentru alte fărădelegi, cari nu se pot spune.

Procesul s'a purtat după toate formele, făcându-se mai întâiu cercetările de lipsă la fața locului, și constatându-se mulțime de abuzuri, brutalități și malversațiuni, pe baza acestora fiscalul consistorial a făcut acuș, Maneguțiu răspunsul, cela replica, acesta duplica, până ce a urmat sentința de destituire din Iunie a. c., lăsându-i-se dreptul de apelațiune extra dominium la consistoriul metropolitan, de care s'a și folosit prin protestul înaintat.

Dovada cea mai eclatantă despre vinovăția lui și despre pucerea corectă a consistoriului arhidieceșan e și faptul, că supremul nostru for metropolitan, constatător în majoritate din membrii din dieceșele sufragane, a Aradului și Caransebeșului, în frunte cu Prea Sfințitul Domn Episcop Nicolae Popea în unanimitate a respins protestul.

Din toate câte s'au scris în această odioasă chestiune unicul adevăr e numai faptul, că la luarea oficiului dela el, exmișii consistoriali au fost siliți a se folosi de asistența organelor civile, însă și aceasta numai din motivul că Maneguțiu la publicarea sentinței a declarat categoric, că el nu cunoaște consistoriul, și nici un fel de autoritate bisericească, și nici nu se supune aceleia.

FOIȘOARA

TOBOȘARUL

DELA

PODUL ARCOLE

În Franția trăia Napoleon Bonaparte, strălucitul general, consul și mai târziu împărat francez.

Se decisese campania împotriva Austriei și trupe întregi plecau din Franția cântând înflăcărata »Marseillaisă« și purtând steagurile glorioase, tricolorul falnic, pe care cu glorie îl ducea strălucitul Corsican în toate părțile.

Câmpul de luptă era în Italia.

Ajunși acolo, după câtă-va vreme luptele se începură. Răsunau trâmbițele, sunau dobele, șgomote de arme și strigăte de desperare umpleau văzduhul, iar pe deasupra sburau cărduri întregi de corbi flămânzi.

Napoleon voia să ia podul dela Arcole, care sta ca o pedecă în cale-i și a cărui ocupare avea să decidă lupta. Dar podul era apărat bine și era greu de luat. În tot chipul se încercase ocuparea lui, însă totdeauna aceste încercări rămăseră fără rezultat! Căci de sus, de pe pod, neîncetat se trimi-

teau bombe și multă moarte tăceau în armata franceză.

Se părea peste puțină să fie luat, când în culmea desperării sosi Napoleon cu steagul în mână.

— »Grenadiri înainte«, zise el și grenadiri plecară.

Și pe când se făcea noua încercare, un mic toboșar atrăgea atențiunea tuturor. Înainta cu curaj spre pod și neîncetat bătea toba. Striga, chema soldații, le vorbea de datoria lor, să învingă pe dușmani și să scape țara. Și din ce vorbea, din ce striga, se în-suflețea tot mai mult; ear' la chemările lui șiruri întregi plecau însuflețite.

Lupta era îngrozitoare. Se auzeau răcnete și strigăte în toate părțile, se auzea micul toboșar încurajând neîncetat pe cei din jurul lui, în vreme-ce toba îi răsuna mereu.

Și... iată, încă o sfortare și steagul francez era pe pod! În locul tunurilor răsuna acum șgomotoasa »Marseillaisă«, steagurile se desfășurau pretutindeni și strigăte de bucurie, de triumf, se auzeau în toate părțile! Și de astă-dată eșise Napoleon învingător, și de astă-dată făcuse el minuni de vitejie.

Micul toboșar fu atunci glorificat, generalul îl decora, îl laudă în fața tuturor, ear' despre faptele lui ducându-se vestea până în Franția, tū luat ca soldat model și numele și faptele lui se găseau în toate ziarele.

Toți îl laudau, toți îl respectau, căci unde fusese lupta mai înverșunată, acolo îl găseau bătându-și toba și strigând pe luptători.

Trecuse multă vreme de atunci. Franția avu multe rășboai, trecu prin multe și prin mari schimbări. Într'o vreme ajunse imperiu și ca un soare strălucia gloria noului împărat Napoleon în toate părțile. Europa întreagă ducea groaza lui.

Dar' câți-va ani în urmă, căzu puternicul imperiu și marele monarch, se schimba totul și muriră prin rășboai zeci de mii de Franzezi. Dar' toboșarul dela podul Arcole, micul toboșar laudat și decorat, mai trăia încă!

Într'o zi, multă vreme în urmă, după întemplantarea atător schimbări, micul toboșar era la preumblate, gârbovit de ani, cărunț, slăbit. Și cum trecea liniștit pe stradele Parisului, pe stradele acelea strălucite și pline de lume, își aduse aminte într'un rînd de tinerețea lui, de vremurile trecute.

Și-i veni în minte atunci tot ceea-ce se întemplantase în țara lui în vremea, când era tîner, când era soldat și când fu martor și luă parte la atâtea evenimente mari și însemnate. Gândi la întreaga revoluție, așa de mare și de îngrozitoare, apoi la moartea regelui Ludovic XVI, la cele din urmă cuvinte ale lui, la Napoleon, la proclamarea imperiului și la atâtea și atâtea amintiri din luptele în care fusese el.

Îi părea, că aude glasul falnic al lui Mirabeau, îi părea, că vede regimentele din Marseille sosind la Paris cu steaguri și cu tunuri, apoi câmpul de luptă, pe Germani, Englezi și Ruși luptându-se de moarte și în sfîrșit căzînd toți, sub înfricoșatele tunuri și arme ale strălucitului împărat francez.

Mai târziu gândi la el, când era pe câmpul de luptă în Italia, când bătea toba la podul dela Arcole, când tū decorat de generalul și laudat în toate părțile. Da, așa era atunci! Dar din vremurile acelea multă apă a trecut pe Seina și multe, foarte multe s'au schimbat! Acum e uitat de toți, s'au uitat lucrurile vechi și... cine mai gîndește la el? A îmbetrînit, e slab, căzut și singur și în curînd o să moară... Nejelit de nimeni, aruncat cine știe unde... căci cine o să plîngă, ori să îngrijească pe un biet bătrîn? Oare n'ar fi fost mai bine, gîndi el atunci, să nu fi fost soldat, să-mi fi lucrat ogorul meu, să fi avut acuma soție, copii, cari să mă îngrijească la bătrînețe?... Ce dumnezeiască pace și liniște ar fi fost acum în sufletul meu!

Șiroaie de lacrimi se vedeau lucind pe fața lui trasă, îmbetrînită, gîndind la aceste lucruri.

Dar' nu se opri. Merse mereu înainte, pe lângă zidurile gigantice, pe stradele lungi și șgomotoase, prin mulțimea parisiană. Și după câtă-va vreme ajunse într'un loc, unde o frumoasă și atrăgătoare privești i-se des-

Chiar și numai aceste câteva momente ne arată pe omul păcătos și decăzut, omul orgolios, fără inimă, fără suflet, pe care biserica l-a adăpostit la sînul ei, și l-a ridicat la treapta înaltă și distinsă.

Dar' fapta lui vinovăție ni-o arată și propria lui recunoștință. Ca să scape adecă de procesele criminale el însuși a cerut prin avocatul său, Dr. Sebess din M.-Vásárhely, ca să-i dea consistorul voie să restituie toți banii oficioși înstrăinați prin el.

Cu toate acestea este de mirat, că acel Măneguțiu, care în pamfletul său insultă nu numai persoane, ci însași biserica sa, cum n'a insultat-o nimenea de când există; e de mirat, cum același Măneguțiu mai cercă a se susținea chiar cu puterea, și prin proteste la Metropolie, într'o biserică atât de grav insultată prin el însuși. Dar' și mai de mirat e ingratitudea aceluși om față de biserica sa, care l-a crescut cu prescură, și căreia la primirea darului i-a jurat credință și subordinațiune până la moarte.

Deci nu răsunarea, ci pedeapsa meritată l-a ajuns pe acest nefericit om, și sperăm că superioritatea bisericească nu se va oprî aici, ci îl va ști înfrâna și pentru pamfletul cu care a insultat biserica și autoritățile ei, și mai ales blasfemiând pe unul din cei mai venerați și mai aprigi apărători ai bisericii noastre, pe s-tul ierarh Nicolae, întitulându-și pamfletul de almanah cu numele acestui sfânt.

Iată starea faptică a acestei odioase chestiuni, provocată de faptele păcătoase ale lui Măneguțiu, și care numai cu vedită rea intenție de a lovi și mai tare în biserică s'a susținut și de unii binevoitori ai lui de acum, și anume de aceia, cari încă în anul 1894 au purtat în ziarul »Tribuna«, — preste care pe atunci ei erau stăpâni, — violentă campanie în contra protopresbiterului Măneguțiu. Dintre alți mulți articoli publicați contra lui amintim unul întitulat »un protopop neordernic«, în care Măneguțiu e descris în modul cel mai josnic. Aici s'ar potrive vechiul proverb popular: »spune-mi cu cine te însoțești, ca să-ți spun cine ești«. Din acestea ori-cine poate vedea, că încă mai de mult starea psihică a lui Măneguțiu era îngrijitoare. Dovadă despre aceasta e chiar și împrejurarea, că la adunarea generală a Asociațiunii din 1896 ținută la Blaj, de unde sunt eschise chestiunile profesionale, a făcut bizară propunere, ca să treacă toți uniții dela biserica lor la biserica noastră, fiind aceasta mai bună de cât a lor, ear' acum în pamfletul său cunoscut afirmă contrariul, că adecă în biserica noastră nu ar fi nimica bun, lucru ce ar putea proveni numai dela un candidat pentru casa alienaților.

Am mai putea aminti și alte multe cazuri, din cari publicul se se convingă și mai bine de starea lui psihică și morală. Ne restringem de astădată încă la faptul, că institutul »Albina«, al cărei agent și bărbat de

fășură înaintea ochilor lui. O zidire măreață, talnicul Pantheon stetea înaintea lui în întreaga lui strălucire, par'că voia să-i spună, să-i vorbească despre gloria trecutului....

Toboșarul se oprî. Uite, își zise el, acolo sus, pe giganticul front, atâtea statue, atâtea nume.... Uite, tocmai deasupra, stă scris cu litere mari de aur: »Francia recunoscoțoare... oamenilor mari«. Și eu, singur, părăsit de toți, slab, bătrân!...

Dar' atunci un cunoscut trecu pe lângă el. — »Vezi, prietino, îi zise, vezi ce-i soartea, vezi ce-i norocul? Uită-te sus, lângă Napoleon, vezi o statuă?«

Bătrânul toboșar ridică ochii în sus, la Napoleon și .... Dumnezeule, ce minune! El văzdu lângă statua lui Napoleon, statua unui mic toboșar, cu căutătura aprigă, cu chipiul dat pe ceafă, cu mâinile ridicate, ca și când ar lovi cu înverșunare toba.... Și atunci se recunoscu... era el.... el, toboșarul dela Arcole, lângă Napoleon!

Și beat, nebun, eșit din fire de bucurie și mulțumire sufletească dete un strigăt și'n momentul acela căzdu mort, în fața Pantheonului, în fața statuei lui Napoleon și a lui însuși.....

Brașov, August, 1902.

Stellan Russu.

încredere a fost, observându-i purtarea abusivă, încă înainte cu 2—3 ani l-a lipsit de încrederea și de dreptul de agentură.

Am reprodus în întregitatea sa primul din »T. R.«, convingși fiind, că cele deslușite în firul acestui articlu sunt întemeiate pe lucruri faptime.

Am mai zis încă odată, că numai într'atâta ne pare cam energică hotărîrea Ven. Consistor față de Nicolau Măneguț, întrucât casul stă ca unic în ambele biserici, deși unii preoți, uitându-și de superioritatea eclesiastică, comit cele mai flagrante ofense la adresa consistorului și capului bisericesc.

Avem cunoștință, că un învățător, de altcum nemernic în ale chemării sale, umflat în pene, a lansat mai zilele trecute o veste cât se poate de compromițitoare față de Ven. Consistor afirmând, că unui preot, vestit pe terenul ziaristic, i-s'ar fi falsificat atare ce document referitor la persoana sa.

Oare atare învățător guraliv și preot răsvrătitor contra mai marilor săi nu ar fi consult a să trage la răspundere?! Noi suntem de părerea aceluși Neamț, care a zis: »Gleiches Recht für Alle«.

Avis

pentru adunarea generală a »Asociațiunii«.

Se aduce la cunoștința On. Public, că în Oravița fiind puține hotele, oaspeții, cari vor lua parte la adunarea gen. din 14 și 15 Septembrie a. c. vor fi în parta mare încuarterați în case private.

Toți cei-ce doresc a participa la adun. amintită sunt în urmare poștiți, conform programului deja publicat, de a se insinua fără aminare la adresa institutului »Oravițiana«.

Trenul sosește la Oravița, de 3 ori pe zi și anume: la oarele 11 $\frac{1}{2}$ a. m., la 7 $\frac{1}{2}$ seara și 1 oră noaptea. Se recomandă On. oaspeții să nisuiască a sosi cu vre-unul din cele două trenuri de cu ziuă, căci încuarterarea cu greu se poate efectui noaptea în case private.

Bilete pentru banchet se vor extrada numai acelor persoane, care se vor insinua numai decât tot la adresa inst. »Oravițiana«.

Comitetul arangiator.

NOUȚĂȚI

— *Director al filialei »Albina«.* Directorul filialei din Brașov al institutului de credit și economii »Albina« Nicolae Petrescu, cu 1 Ianuarie 1903 fiind trecut la pensie, direcțiunea »Albinei« a numit director al filialei pe Dr. Nicolae Vecerdea, secretarul institutului. Totodată pentru serviciile prestate timp de peste 30 de ani, a exprimat d-lui Petrescu mulțumită și recunoștință.

— *Bicicliștii din Orăștie* arangiază Sâmbătă în 13 Septembrie 1902 în sala hotelului »Transsylvania« un curs artistic și variat, împreunat cu dans, la care prin aceasta invită Comitetul. Ordinea: Seara, punct 8 ore curs variat. Seara, punct 8 și 45 minute curs artistic, după care urmează dans. Duminică, în 14, după amezai la 3 ore [la timp favorabil] corso de flori prin stradele principale ale orașului și piața mare. Prețurile de intrare: de persoană 1 cor. 60 fil., de familie până la trei persoane 3 coroane, mai în sus 4 cor., o loge 8 cor. Bilete înainte se pot cumpăra dela dl Gustav Zobel, comerciant și la dl H. Graef librar, ear' seara la cassă.

— *Necrolog.* Subscrișii sdrobiși de durere în numele lor și a tuturor consăngenilor anunță moartea neitautului soț, tată, respective frate și cumnat Paul Papp de Belkenpojana, avocat, profosic comitatens on., asesor consistorial, deputat sinodal și congresual, membru fondator al »Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român«, etc. etc., întemplantă repentin în 7 Sept. n. 1902, la orele 11 din noapte, în etate de 51 ani, respective în anul al 26-lea al fericitei sale căsătorii. Astrucarea osemni-

telor scumpului mort se va face în 9 Sept. st. n. 1902. la 5 ore p. m., după ritul bisericii rom. ortodoxe, în cimiterul rom. ort. din loc. Beiuș, la 8 Sept. n. 1902. Să-i fie somnul lin și memoria binecuvântată! Véd. Paul Papp născ. Gizela Erdélyi, ca soție. Dr. Ioan Papp, Gizela Papp, Amalia Papp și Nina Papp ca fiu și fice. Maria Papp măr. Novac, ca soră. Stefan Novac, Ioan Erdélyi jun., Vasiliu Erdélyi și Etelca Erdélyi, ca cumnați, resp. cumnată și familiile lor.

— *»Agricola«.* însoțire economică de magazin și anticipații și-a început activitatea în piața din Hunedoara. Cancelaria însoțirii se află în piața: casele Doamnei véd. Popoviciu. Magazinul însoțirii se află în piața: casele Mátyásffy. Însoțirea »Agricola« cumpără și vinde produse agricole, cu deosebire: grâu, cucuruz, ovės, țărițe, etc. Vinde bucate pe credit [pe așteptare]. Acoardă avansuri pe bucate, efecte și prețioase (giuvaerice). Primește aurării și argintării în afaceri de lombard și ia acoperire de conturi-cocurente. Primește depuneri spre fructificare cu 6%. [Darea o plătește institutul]. Mijlocește împrumuturi de bani pe amortisație. Mijlocește asigurări pe viață și contra focului. Vinde unelte și mașini agricole chiar și pe plătiri în rate. În sfârșit, îngrijește ori-ce afaceri comerciale, de intermediare.

— *Dela »Asociațiune«.* Membrii comitetului central al »Asociațiunii« au ținut Vineri în 5 Sept. n. 1902, o conferență, în care au stabilit timpul plecării lor la adun. generală, care se va ținea în Oravița la 14 și 15 Sept. a. c. Membrii comitetului central vor pleca din Sibiu, Vineri la 12 Sept. a. c., cu trenul de dimineața și vor sosi seara la Timișoara. Aici vor sta peste noapte și vor pleca apoi Sâmbătă dimineața la orele 6, spre Oravița, unde vor sosi la orele 11 a. m., sub conducerea presidentului »Asociațiunii«, dl Alexandru Mocsonyi și însoții de delegații despărțemintelor, cari vor fi reprezentate la adunarea generală.

— *Cu inima la dreapta.* Un ficioraș țeran din Oberlieblich, cu numele Emil Richter, fiind călcat de un bicluc, a murit în urma contuziunilor îndurate. La secționare s'a constatat, că răposatul avea invers părțile interne ale trupului: plumăna stângă o avea la dreapta, cea dreaptă la stânga, inima la dreapta, etc. Acest rar fenomen fiziologic în limba științifică medicală se numește »situs inversus viscerum«.

Urmările alcoolului.

1.

E lucru dovedit, că necumpătul beuturilor alcoolice dă naștere unei întregi armate de boale, și, că nici un organ al corpului nostru nu rămâne neatacat de nimicoțoarea putere a alcoolului. Medicii englezi susțin, că jumătate din boalele ce bântue în lume, își au originea în alcool. Mai toți medicii sunt uniți în părerea, că multe din aceste boale provenite din alcool, mai cu seamă cele »nervoase« — dela cea mai simplă »nervositate« și migrenă, până la cea mai pronunțată nebunie — sunt boale ce se moștenesc. S'a constatat, că dintre 300 copii idioți, ai căror părinți au fost cercetați în privința sănătății și a felului lor de traiu, s'au găsit 145 cu părinți, cari erau beți.

2.

Tot așa e dovedită legătura dintre beție și crimă. Toți judecătorii tribunalelor criminale, toți funcționarii politici și directorii închisorilor din toate țerile civilizate sunt de acord, că 70 până la 80 procente din suma crimelor sunt o urmare a necumpătului în bețură. Aici trebuie să ne înțelegem. Nu zicem, că aceste crime s'au făptuit de oameni în stare de beție, ci de oameni

— poate în stare trează — cari sunt indeobște cunoscuți ca beți.

După statistica făcută într'un an, s'a găsit, că în Germania, în 120 de închisori, între cei 32.837 de deținuți, aproape 15.000 au făcut crima lor în stare de beție.

Și iarăși e dovedit, că în cele mai multe state civilizate ale lumii, 20—40 procente dintre bărbații nebuni, ajunși în casele de sănătate, își datoresc grozava lor soarte alcoolului.

Mai adăugăm, că o mare parte dintre divorțuri — în Danemarca 25 procente — sunt o urmare a certelor în beție. Tot așa sinuciderile (în Anglia 30 la sută, în Rusia 40) sunt făptuite de beți, ori de copii din părinți stricați de bețură.

3.

Ministrul Everett al Statelor Unite din America-de-Nord, zice într'un raport al seu: »In Statele-Unite, numai în zece ani, dela 1860—1870, consumul beuturilor alcoolice a stors din popor un bir direct de trei miliarde și un bir indirect de 600 milioane de dolari. Bețura într'acești zece ani a nimicit 300.000 de bărbați în spitale, a dus 100.000 de copii în asiluri și orfelinate, și cel puțin 150 000 de oameni i-a dus în temniță și ocnă, a pricinuit pe puțin 2000 de sinucideri, a cauzat o pierdere de vre-o 50 milioane de lei prin incendii puse anume și prin bătăi și răniri, a lăsat veduve peste 30.000 de neveste și peste un milion de copii i-a lăsat orfani«.

Acestea, în America, unde oamenii sunt mai cumpetați. Dacă s'ar face o statistică de acest fel în Europa, cifrele ar fi cu mult mai înspăimântătoare. Și se nu uităm, că asta este cea mai mică parte a ticăloșiei, care e vedită în cifrele statistice. Dela primul păhar până la nebunie furioasă și crimă, până la disperare și sinucidere sunt mii și mii de trepte ale ticăloșiei. Numai cine a decăzut cu totul, e înregistrat în statistică. Dar' câți nu mor de oftică, de boale de stomac, de câte și mai câte, din cauza beției, și pe aceștia statistica nu-i are în vedere. Câți nu se umplu de boale lumești, și cine îi știe? Să nu uităm apoi, că fiecare dintre acești ticăloși, nimicește fericirea și sănătatea altora. Câtă fericire familiară distrusă, câte lacrimi nevinovate, cât amar și câtă grije, câtă durere sufletească înăbușită, și toate acestea n'ajung în biourile statistice.

4.

Noi muncim, noi din cei Europa cea cultă, aproape numai pentru alcool! Sunt ținuturi în Europa, în care un sfert din cerealele cultivate se întrebunțează pentru alcool. În Boemia, cât vezi cu ochii, în unele părți, e numai hemeiu. Ce fae din el? Bere. Dincolo, cât vezi cu ochii, numai orz. Ce fac din el? Bere. Cât pământ întrebunțat, numai ca să scoată otravă din el! Și se plâng oamenii, că n'au pâne.

Să zicem, că numai $\frac{1}{10}$ din pământul cultivat în Europa, e destinat pentru cereale din care se scoată alcool. Eată, că $\frac{1}{10}$ din populațiunea agricolă a Europei, se ocupă cu producțiunea acoholului. Agricultorii formează în Europa mai mult de jumătatea întregii populațiuni. Acum, să stăm și să socotim, cât pământ e cuprins cu viță de vie. Sunt earăși ținuturi întregi, numai vii. Să zicem, că numai $\frac{1}{10}$ din pământul cultivabil il au viile. Dacă adăugăm, cât

pământ e cultivat cu sfeclă și cu altele, din care se scoate alcool, dacă socotim — în țările unde se face alcool din prune — cât pământ e acoperit cu pruni, putem spune cu siguranță, că $\frac{5}{10}$, adică jumătate din pământul cultivabil al Europei, e destinat să producă alcool. Ear' cealaltă jumătate să producă și pâine, și în și cânepă și nutreț pentru animale.

5.

Acum se facem o socoteală a oamenilor câți muncesc pentru alcool. Să luăm întâiu pe cei-ce muncesc pentru viile lor.

Cultura viilor este un jaf pe socoteala altor culturi; viile cer muncă multă, brațe, cari sunt sustrate agriculturii și altor ocupațiuni. Viile cer îngrășăminte, un material, care deasemenea e sustras altor culturi, a porumbului, ori a grâului, căci îngrășămintele ce-ar trebui date câmpului cu porumb și grâu, o dăm viilor. Câți oameni sunt ocupați în viie, cu săpatul, cu culesul strugurilor, cu storsul vinului; câți oameni cu fierberea și destilarea țuicii!

Dar' asta e nimica toată. Să ne ducem cu gândul la fabrici, la cârciume, la băcănii. Să numărăm pe lângă producătorii de alcool, pe toți lucrătorii, cari se ocupă cu fabricarea de unelte agricole pentru câmpiile cu cereale destinate alcoolului, cu fabricarea de mașini, lucrătorii ocupați cu clădirea de fabrici și de cârciume; mulțimea de lucrători ocupați la fabricile de bere și alcool. Numărați regimentele întregi de negustori de vinuri, de comisionari, de „voiajeri”, cari se ocupă cu răspândirea alcoolului, numărați regimentele de câr-

ciumari, de chelneri, de chelnărițe, de băeți de prăvălii, de oameni în serviciu pe la berării și cârciume. Câtă muncă adunată, câți oameni! Trebuie să recunoaștem, că o parte însemnată — poate a zecea parte — din suma totală a oamenilor civilizați muncesc în sudoarea feții lor, zi cu zi și an cu an, în grabă nepotolită, ca să producă otrava și să o împartă. Și cu toții o consumă, ca să-și nimicească puterile de muncă, toți se grăbesc să-și golească pungile, ca să umplă spitalele și casele de nebuni și temnițele.

Asta să fie, într'adevăr, cea mai vrednică ocupațiune a popoarelor civilizate? Munca culturală de mii de ani a omenirii, cu asta trebuie să se isprăvească? Dumnezeu ne-a promis, să nu mai îneca lumea cu potop. Vrea lumea să piară acum înecat în rachiu?

(Va urma).

„ALMANACHUL”
societății de lectură
„PETRU MAIOR”
BUDAPESTA 1901.
O elegantă carte de 144 pag.
format 8° mare
EDIȚIE DE LUX.
Se capătă la administrația
„Activitatea” cu 4 coroane
+ porto 30 bani.

O NOUĂ PRĂVĂLIE ROMÂNĂ!
ORĂȘTIE, PIAȚA-MICĂ VIS-Ă-VIS DE CASA
ORAȘULUI (MAGISTRAT), Nr. 7, ÎN CASELE D-LUI
NICOLAU MIHĂILĂ.

Subscribul aduc la cunoștința On. Public din Orăștie și jur, că cu ziua de azi, Joi 11 Sept. 1902 st. n. (Tăierea capului sfântului Ioan) am deschis o

BĂCĂNIE

sub firma improcolată **IOAN ROB.**

Sunt prevăzute cu următorii articlii: Caffă verde și prăjită de Triest, zahăr, surugate, spicerie de tot felul, săpun de spălat rufe și de toaletă, coloniale, petrolu, lumini de tot soiul, unt de lemn, colori pulverisate și în ulei, urezuri sortate, făină, scrobeală fumană, vinețeli și tot ce aparține ramului de băcănie. Ferărie: rafuri sortate, cercuri, cuie de toate dimensiunile și pentru toate lipsele economice. Vase de fer, negre și vinete, etc. etc.

Toate aceste le-am procurat dela firme solide, cu cari stau în legături comerciale de-a dreptul.

Având cunoștințele de lipsă teoretice și practice în acest ram, asigur On. Public binevoitor de serviciu solid și acurat, recomandându-mă cu totdeauna, binevoitorului sprijin, mă subsemnez cu toată stima

IOAN ROB,
COMERCIANT.

1-3

„D A C I A”

instituit de credit și economii, societate pe acții.

Reședința societății: **Orăștie** (Szászváros, Broos).

Birourile societății se află în casele proprii:
(Strada Berăriei nr. 12 lângă posta regească).

Capital social 100.000 cor.

Operațiunile societății sunt:

A) primește depuneri spre fructificare.

a) depuneri fără anunț până la 100 cor. $5\frac{1}{2}\%$.

b) depuneri mai însemnate cu anunț de un an cu 6% .

c) depuneri făcute de biserici, școale, corporațiuni culturale ori cu scop de binefacere cu 6% .

Contribuția erarială pentru sumele depuse se plătește prin instituit.

Regulamentul special pentru depuneri se cuprinde în libelul de depuneri.

Depuneri, ridicări și anunțări se pot face și prin postă și se rezolvază fără întârziere.

B) Acoardă credite personale pe lângă cambii sau obligații cu caventați.

C) Acoardă împrumuturi pe efecte.

D) Acoardă împrumuturi pe lângă siguranță ipotecară.

E) Institue ramul de amanetare pe aurituri, argintării, pe lângă dispozițiile legale existente, procurându-și concesiunea forului competent.

F) Cumpără și vinde efecte publice, pe cari în cas de lipsă le poate lombarda.

G) Cumpără și vinde realități.

H) Cumpără și vinde ori-ce lucruri mobile.

I) Tot felul de întreprinderi comerciale și economice, în societate cu alții ori singură.

K) Finantează patente.

L) Arîndează și exarîndează realități și alte drepturi și întreprinderi de tot soiul.

Direcțiunea.

„Minerva” inst. tipogr., societate pe acții
in Orăștie Szászváros.

Opuri —
Bilete de log. —
Broșuri —
Circulare —
Bil. de vizită —
Invitări —
Bilanțuri —
Acții —
Cap. de epist. —
Placate —
Ord. de dans —
Adrese —
Compturi —
Note —
Preț Curent. —
Anunțuri —
Registre —
Imprintate —
Couverte —
Bilete de cun. —
Etc. etc. etc.

Există deja de 14 ani și este prevăzută cu tot felul de material necesar, ca ori-care altă tipografie.

Institutul Tipografic
„Minerva”

pe lângă că efectuește ori-ce comande repede și cu prețuri moderate, se îngrijește totodată ca toate acelea să fie estetic lucrate și fără erori.

Până de present se bucură de spriginul celor mai îndepărtate orașe. Dovadă aceasta despre promptitudinea și acuratețea cu care efectuește ori-ce lucrare.

Ca unica tipografie românească în acest mare comitat, se roagă de binevoitorul sprijin al celorlalte institute rom., precum și al privaților.